

Kylmä sota -konferenssi Santa Barbarassa

Kalifornian yliopiston Santa Barbaran kampuksella järjestettiin huhtikuussa 2005 kaksipäiväinen kansainvälinen kylmää sotaa käsittelevä jatko-opiskelijain konferenssi, *The Cold War and its Context*. Tapahtuman organisoivat yhteistyössä Santa Barbarassa toimiva *Center for Cold War Studies* ja *the George Washington (University) Cold Group* sekä *London School of Economics and Political Science Cold War Studies Centre*.

■ Santa Barbarassa sijaitseva *Center for Cold War Studies* tarjosi erinomaiset puitteet konferenssille. Moderni kampus on suorastaan kadehdittavan luonnonkauniilla paikalla Tyynen valtameren rannalla kahden tunnin automatkan päässä Los Angelesista pohjoiseen. Kylmän sodan tutkimuskeskus on toiminut kampuksella vuodesta 1994 asti ja sitä

johtaa professori Tsuyoshi Hasegawa, jonka erityisalaa ovat Neuvostoliiton ja Japanin suhteet kylmän sodan aikana. Päävastuu tapahtuman järjestelyistä oli annettu paikallisille jatko-opiskelijoille ja he huolehtivatkin vieraistaan erinomaisen ystävällisesti.

Konferenssin esitykset olivat ydinaseiden historian asiantuntijan Stanfordin yliopiston professorin David Hollowayn ”keynote” luento luukuun ottamatta jatko-opiskelijoiden pitämiä. Jokaiselle esiintyjälle oli pyydetty jonkin amerikkalaisen yliopiston professori kommentoimaan heidän laatimaansa paperia. Käytäntö toimi hyvin ja paneelien puheenjohtajat pitivät huolta, että kaikki esitykset saivat tasapuolisesti aikaa. Osanottajia tämän vuoden tapahtumassa oli viitisenkymmentä.

Jatko-opiskelijoiden tutkimusaiheet käsittivät kylmän sodan historian kirjon laidasta laitaan. Coleman Mehta Pohjois-Carolinan valtion yliopistosta kertoi CIA:n toimista Jugoslavian ja Neuvostoliiton välirikon aikana 1940- ja 1950-luvun vaihteessa. Mehta oli löytänyt arkistolähteistä näyttöä, että CIA odotti Neuvostoliiton hyökkäävän Jugoslaviaan Korean sodan alkamisen jäl-

keen. Claremontin yliopiston Glenn Mitoma puolestaan esitti, että ihmisoikeuksiin vetoaminen oli kylmän sodan alkuvaiheessa ollut lyhyen aikaa keskeinen osa USA:n Neuvostoliiton vastaista politiikkaa.

Saksalaisiin lähteisiin perustuen Heather Gumbert Teksasin yliopistosta oli tutkinut DDR:n television reagointia Unkarin miehityksen syksyllä 1956. Michiganin yliopiston Alice Weinreb puolestaan oli tehnyt vertailevaa tutkimusta DDR:n ja Saksan Liittotasavalan kauneuskäsityksistä kylmän sodan aikana. Yhtymäkohtia Suomen kansandemokraattien asemaan oli löydetävissä New Yorkin yliopiston Elisabetta Binin Italian kommunistista puoluetta käsittelevästä tutkimuksesta. Bini oli selvittänyt, miten Italian kommunistit tulivat käytännössä toimeen markkinatalouden kanssa. Santa Barbarasta konferenssiin osallistuneen Paul Hirschin tutkimusaihe oli hyvä esimerkki ennakkoluulottomasta, mutta kiinnostavasta teemasta. Hän oli nimittäin tutkinut, miten amerikkalaiset sarjakuvalehdet käsittelivät ydinsodan mahdollisuutta kylmän sodan alkuvaiheessa. Sarjakuvalehdet lisäsivät lasten käsitystä atomiaseiden vaaral-

lisuudesta, koska Yhdysvaltojen hallituksen linja oli vähätellä uhkaa ja korostaa väestönsuojelun tehokkuutta.

Tekeillä olevaan väitöskirjaani perustunut esitys Suomen kirkon suhtautumisesta kylmään sotaan mahtui hyvin joukkoon. Suomi-tietämyksen määrä oli hyvin yksilöllistä. Osalla kuulijoista oli yllättävän hyvät taustatiedot Suomen asemasta kylmässä sodassa. Toisaalta myytti kaukaisesta pohjoisesta maasta osoitti elinvoimaisuutensa. Muutamat jatko-opiskelijoista hämmästelivät yksityisissä keskusteluissa, miten niin kylmässä ja pimeässä voi elää. Esitystäni seuranneessa keskustelussa käsite *finlandizatio* nousi esiin. Pelkästään amerikkalaisen kohteliaisuuden tiliin ei mennyt se, että jälkiviisaan suomettumiskeskustelumme olemassa olo herätti ihmetystä. Ulkopuolisten näkökulmasta Suomen selviytyminen kylmästä sodasta vaikuttaa pikemminkin menestystarinalta.

Konferenssin ohjelman pohjalta syntyi vaikutelma, että kylmää sotaa tutkitaan amerikkalaisissa yliopistoissa tällä hetkellä entistä enemmän globaalina konfliktina. Osoitukse-
na tästä olivat useat Afrikan ja Aasian näkökulmasta aiheita tarkastelleet paperit. Malgorzata Gnoinska George Washingtonin yliopistosta kertoi Japanin ja Puolan kauppasuhteita Vietnamin sodan aikana käsittelevästä tutkimuksestaan. Hän oli saanut käyttöönsä runsaasti

puolalaista arkistoaineistoa, mutta vaikka virallisesti Japanin ulkoministeriön arkisto pitäisi olla käytettävissä, käytännössä tilanne on aivan toinen. Japanin käyttörajoitukset vetävät vertoja jopa entisen Neuvostoliiton perinnön salailulle. Venäjän arkistojen osalta suomalaisille tutut ongelmat aineiston käyttöön saamisessa olivat tuttuja amerikkalaisillekin. Yhtäläillä George Washingtonin yliopistoa edustanut Yvette Chinin tutkimusaihe oli valittu ennakkoluulottomasti. Hän oli tutkinut Iso-Britannian diplomaattista edustustoa Mongolian pääkaupungissa Ulaanbaatarissa 1950- ja 1960-luvulla. Mielenkiintoiseksi asian teki se, että brittihallitus tunnusti Mongolian itsenäisyyden jo kylmän sodan alkuvaiheessa, kun taas Yhdysvallat teki näin vasta vuonna 1987.

Elizabeth Charles George Washingtonin yliopistosta oli pyrkinyt selvittämään kuinka kyvyttömyys päästä yhteisymmärrykseen Ronald Reaganin ”tähtien sota” nimellä tunnetusta ohjuspuolustussuunnitelmasta johti Reykjavikin huipukokouksen epäonnistumiseen syksyllä 1986. Elizabeth Charles kertoi, että Mihail Gorbatsšov in säätiö Moskovassa on lupautunut tarjoamaan hänelle apua tutkimuksen eteenpäin viemisessä. Järjestelyvastuussa olevaa yliopistoa edustaneella Krister Swansonilla puolestaan oli uutta tietoa presidentti Jimmy Carterin keskeisestä roolista Moskovan olym-

pialaisten vastaisen boikotin järjestämisessä vuonna 1981.

Konferenssin ohjelmassa oli myös paneelikeskustelu historian tohtoreiden työllisyysnäköymistä Yhdysvalloissa. Panelisteiksi oli valittu keskenään eriävän työhistorian omanneita professoreita. Pysyvien työpaikkojen vähäisyyttä ja niiden saamisen vaikeutta kuunnellessa tuli väistämättä kotoinen olo. Andrew Johns Brigham Youngin yliopistosta kertoi huvittavalla tavalla monipuolisesta työkokemuksestaan, johon sisältyi runsaasti oman alan ulkopuolisia pätkätöitä. Hän kehui omaavaansa tuloksettomien hakemuksien Amerikan ennätyksen. Itseironia oli mahdollista, koska sinnikkyys oli vastikään palkittu vakituisella koulutusta vastaavalla työllä. Paneeli herätti yleisössä runsaasti keskustelua. Vaikeuksien ylikorostamista ei pidetty tarpeellisena. Toisaalta haluttiin muistuttaa, että vuosikausien hakemisesta huolimatta päteviä ihmisiä saattoi jäädä ilman ”onnellista loppua”, eli päätymistä suhteellisen vakinaiseen työhön. Neuvot nuorille jatko-opiskelijoille työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi olivat Suomesta tuttuja. Panelistit korostivat poikkitieteellistä kokemusta, julkaisutoimintaa ja valmiutta avoimesti etsiä työtä myös yliopistojen ulkopuolelta.

Ville Jalovaara